

PM Rotel I (Dnr KS 2018/229)

Stärkt skydd för valhemligheten

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 12 april 2018

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat promemorian ”Stärkt skydd för valhemligheten” (Ju2018/00824/L6) till Stockholms stad. I promemorian föreslås i syfte att ytterligare stärka skyddet för valhemligheten ändringar i vallagen som innebär att det ställs krav på att det i anslutning till en vallokal eller röstningslokal för förtidsröstning ska ordnas en avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut.

I promemorian föreslås även att, förutom genom markering på en valsedel som innehåller förtryckta uppgifter om partiets kandidater, en så kallad namnvalsedel, bör en särskild personröst även kunna lämnas genom tillskrift på en valsedel med enbart valbeteckning (så kallade blanka valsedlar) eller på en valsedel med uppgift om val- och partibeteckning (partimarkerade valsedlar) för ett parti som anmält samtliga sina kandidater.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret och Valnämnden.

Stadsledningskontoret menar att förslaget i remissen angående skydd för valsedlarna i valsedelställen inte löser de risker som finns för valhemligheten. Stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag om möjlighet att skriva till namn på valsedlar.

Valnämnden

menar att förslaget i remissen angående skydd för valsedlarna i valsedelställen inte löser de risker som finns för valhemligheten. Valnämnden tillstyrker utredningens förslag om möjlighet att skriva till namn på valsedlar.

Mina synpunkter

Diskussionen om hur hemligheten kring hanteringen av valsedlar i våra vallokaler ska vara och upplevas säker för våra röstberättigade är viktig och angelägen. Det förslag som föreligger från Justitiedepartementet försöker lösa frågan genom en avskärmning av valsedelställen. Förslaget innebär emellertid inte att frågan är löst. Det är också oklart hur röstmottagarna rent praktiskt ska hantera den nya ordningen och garantera valsäkerheten kring valsedlarna. Jag delar i detta avseende helt Valnämnden och Stadsledningskontorets bedömning.

I likhet med Valnämnden och Stadsledningskontoret anser jag det vara rimligt att väljarna ges möjlighet att skriva till namn på valsedlar i enlighet med förslaget i remissen.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 4 april 2018

KARIN WANNGÅRD

Bilaga

Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag till beslut avslås.
2. Som svar på remissen från Justitiedepartementet anfördes följande.

Det är en grundläggande del i demokratin att väljarna kan utöva valhandlingen fritt och utan insyn från andra personer. Det svenska systemet för hantering av valsedlar, där valsedlarna placeras på bord och väljarna plockar åt sig valsedlar i andras åsyn, har varit föremål för en växande kritik. 2015 års vallagsutredning föreslog därför att valsedlarna, istället för att ligga framme på bord, skulle placeras inne i valbåsen.

Förslaget blev föremål för omfattande kritik och har övergetts. Den föreliggande promemorian föreslår istället att den plats där valsedlarna finns tillgängliga skärmas av.

Förslaget skulle innebära ett framsteg gentemot det nuvarande systemet och undvika de problem som fanns med det förslag med valbås som 2015 års vallagsutredning föreslog. Vi har också förståelse för att promemorian inte vill detaljreglera hur avskärmningen ska gå till eftersom utformningen av vallokaler skiljer sig åt. Det gör dock att det finns ett antal oklarheter med förslaget.

Ska väljarna gå in bakom avskärmningen en i taget eller flera åt gången? Och hur pass synligt kommer det att vara för andra hur många valsedlar väljaren har tagit, under passagen från valsedelstället till valbåsen? Att överhuvudtaget ta fler än en valsedel signalerar att väljaren vill dölja sin röst, vilket i sig innebär att väljarens intentioner och därmed valhemligheten delvis röjs.

Liberalerna vidhåller därför att andra lösningar, exempelvis införandet av en enhetsvalsedel där samtliga partier står uppräknade, bör prövas för att förenkla valsedelshanteringen och

ytterligare stärka valhemligheten. Vi välkomnar att promemorian gör det tydligt att de nu föreliggande förslagen ska ses som sätt att snabbt förbättra det nuvarande systemet och att ett mer förutsättningslöst utredningsarbete kring mer omfattande förändringar pågår.

Det är viktigt att utrymmet där valsedlarna finns utlagda i sin helhet är tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

Promemorian föreslår också ökade möjligheter för väljare att personrösta. Svårigheterna för väljare att personrösta genom att skriva till kandidaters namn på partimarkerade eller blanka valsedlar har tätt sig omotiverade, dels eftersom det för många väljare torde framstå som det mest naturliga sättet att uttrycka sin personröst i de fall man inte har tillgång till en listvalsedel, och dels eftersom dessa svårigheter bara drabbar de partier som valt att skydda sina listor – och som den överväldigande majoriteten av väljarna röstar på.

Regelverket kring listtrohet och tilldelning av mandat mellan olika listor inom samma parti är synnerligen komplext. I kommunalvalet i Stockholm förekommer flera olika lösningar där partier går fram med helt separata listor i olika valkretsar, listor med gemensamma toppnamn men därunder separata namn för varje valkrets, eller en enhetslista för hela kommunen. För varje parti gäller dock att det finns exakt en lista som är tilltänt för en viss valkrets.

För partier som har gemensamma toppnamn uppkommer därmed situationen att handskrivna personröster på dessa namn skulle lottas ut mellan de olika valkretslistorna vilket skulle göra att listorna avsedda för andra valkretsar fick fler röster än vad som egentligen är tänkt. Om såväl person- som förtidsröstning blev vanligare än idag skulle detta undantagsvis kunna påverka mandatfördelningen, framför allt för de större partierna. Det gäller i synnerhet om valkretsindelningen i Stockholm i framtiden skulle förändras till två eller tre valkretsar.

Den enklaste lösningen på detta torde vara att en personröst som väljaren skriver till på en valsedel för ett parti som har anmält sina kandidater räknas vid tilldelningen av mandat utifrån personröster men att valsedeln därefter inte beaktas vid tilldelningen av ytterligare mandat.

Ett undantag kan möjligen vara det fall där väljaren upprättar en handskreven ”kopia” av en av partiets valsedlar genom att skriva ner alla kandidater i den ordning de förekommer, och därefter markera sitt personval med ett kryss. I så fall bör valsedeln, om det inte möter alltför stora administrativa svårigheter, behandlas identiskt med de färdigtryckta valsedlar den efterliknar, såväl vad gäller hur personröster räknas (det är den kryssade kandidaten, inte den först uppräknade, som bör få personrösten) som vid tilldelning av mandat mellan olika listor.

Promemorian gör bedömningen att förslaget kommer att kräva att en extra röstmottagare finns på plats i varje vallokal på valdagen. Vi vill påpeka att det redan i dagsläget finns vallokaler där ordningsproblemen är så omfattande att ytterligare bemanning behövs.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat promemorian ”Stärkt skydd för valhemligheten” (Ju2018/00824/L6) till Stockholms stad. I promemorian föreslås i syfte att ytterligare stärka skyddet för valhemligheten ändringar i vallagen som innebär att det ställs krav på att det i anslutning till en vallokal eller röstningslokal för förtidsröstning ska ordnas en avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut.

I promemorian föreslås även att, förutom genom markering på en valsedel som innehåller förtryckta uppgifter om partiets kandidater, en så kallad namnvalsedel, bör en särskild personröst även kunna lämnas genom tillskrift på en valsedel med enbart valbeteckning (så kallade blanka valsedlar) eller på en valsedel med uppgift om val- och partibeteckning (partimarkerade valsedlar) för ett parti som anmält samtliga sina kandidater.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret och Valnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret vidhåller den uppfattning om att en större översyn av valsedelssystemet måste göras som förs fram i stadens remissvar på utredningen ”Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten” (SOU 2016:71). Förslaget löser inte de grundläggande problemen med nuvarande valsystem. Det kommer fortsatt vara svårt för röstmottagarna att kontrollera ordningen i valsedelställen och det kommer inte att minska risken för sabotage.

Stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag avseende möjligheten att skriva ett kandidatnamn på en blank- eller partivalsedel.

Valnämnden

Valnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 7 mars 2018 att ställa sig bakom kontorets yttrande.

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Valnämndens kansli vidhåller den uppfattning om att en större översyn av valsedelssystemet måste göras vilket förs fram i stadens remissvar på utredningen ”Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten” (SOU 2016:71). Förslaget löser inte de grundläggande problemen med nuvarande valsystem. Det kommer fortsatt vara svårt för röstmottagarna att kontrollera ordningen i valsedelställen och det kommer inte att minska risken för sabotaget. Valnämndens kansli och stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag avseende möjligheten att skriva ett kandidatnamn på en blank eller partivalsedel.